

מאמר
ויהי הוא טרם כלה לדבר – ה'תשמ"ב

מאת
כבוד קדושת
אדמו"ר מנחם מענדל

זצוק"לה נבנ"מ זי"ע

שניאורסאהן
מליובאוויטש

בלתי מוגה

יוצא לאור לשי"פ וירא, חיי מרחשון, ה'תש"פ

יוצא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים לבריאה
שנת השבעים לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

לעילוי נשמת

הרה"ח עוסק בצ"צ כו"ר ר' שמואל בהרה"ח ר' חיים הלל ע"ה
נפטר י"ב מרחשון, ה'תשע"ה

זוגתו מרת בת"ר בת הרה"ח שד"ר ר' בן ציון ע"ה
נפטרה טו"ב מרחשון, ה'תשע"ב

אזימאוו

שלוחי כ"ק אדמו"ר כיובל שנה במדינת צרפת

ת' נ' צ' ב' ה'

נדפס על ידי קרן שמואל ובתי

ג

בי"ה. ד' כסלו תשט"ו
ברוקלין

הווי"ח אי"א נו"נ כו' הרב מוה"ר ... שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו ממוצש"ק. בו כותב אודות סדרי השיעורים בהם משתתף. ונהניתי ג"כ מההוספה, אשר לומדים הלכות הצריכות בקצור שו"ע. ובודאי יחזק בזה את כל המשתתפים, ויוסיפו ג"כ מספר המשתתפים. ובטח לא ימעטו עי"ז בשאר השיעורים.

לפלא שבין המשתתפים בשיעורים שכותב אודותם, לא נמצא אף אחד שעד עתה הי' מהנמצאים חוץ להתמימים וע"י השתדלותם נכנס לפנים. ופלא גדול שכולם ביחד לא השפיעו על סביבתם — שבודאי נמצאו בה כמה אברכים, אשר ע"י התענינות בהם בודאי היו גם הם מצטרפים להלימוד, ההתועדות כו' וכו'. ובודאי יתייעץ עם שאר משתתפי השיעורים, וימצאו הדרכים להבאת הנ"ל לפועל.

מובן מעצמו שהשתדלות זו צריכה להיות גם אצל נשי אנוש תחיינה בהנוגע לנשים.

וכבר ידוע פתגם רבותינו נשיאינו הק' חזקה לתעמולה שאינה חוזרת ריקם.

בברכה לבשו"ט

מ. שניאורסאהן

ג

מצילום האגרת.

פתגם רבותינו נשיאינו הק' חזקה לתעמולה שאינה חוזרת ריקם: ראה אג"ק אדמו"ר מהור"י"צ ח"ב אגרת תסו (ע' רכו). ח"ד אגרת תתקסו (ע' רד — נעתק ב"היום יום" יב תשרי). ובכ"מ.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ וירא הבעל"ט, הננו מוציאים לאור מאמר ד"ה ויהי הוא טרם כלה לדבר גו' שנאמר בהתועדות אור ליום ג' כ"ף מרחשון ה'תשמ"ב, הנחה בלתי מוגה.

*

בתור הוספה — מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

ט"ו מ"ח, ה'תש"פ,
שנת השבעים לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע,
ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2019 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5780 • 2019

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

ב

בי"ה. ג' כסלו תשי"ז
ברוקלין

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מוה' שלמה שניאור זלמן שי

שלום וברכה!

לאחרי שתיקתו הארוכה נתקבל מכתבו מאדר"ח כסלו, הוא חדש הנסים והגאולה, ונעם לי לקרות בו ע"ד ההתועדות שבמחנו הטי', ובפרט אשר נצטרפו אליהם כמה אברכים מתלמידי הישיבה, ואף שפשוט שאין מספרם ככל שהי צריך להיות, בכל זה תקותי אשר הוא ואני"ש שבסביבתו ישתדלו גם בזה. והרי אברך ותלמיד ישיבה אינו מעורב לע"ע בעניני עלמא דשיקרא, ולכן חשוב עוד יותר להחזירו רוח יראת שמים ואהבתו ית', אשר כיצד הדרך שיבוא לזה הוא ע"י לימוד תורת החסידות והליכה בהדרכותי ומנהגי, וק"ל.

בעת רצון יזכירו את כל אלה שכותב אודותם על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבגי"מ ז"ע, וביחוד את אחיו רפאל שמעון וב"ב – שליט"א – להמצטרך להם ולצאת מן המיצר אל המרחב בחסד וברחמים ובקרב.

בברכה

מ. שניאורסאהן

נ.ב.

בודאי מכינים תכנית מתאימה לניצול באופן המתאים את הימים הבהירים דיו"ד וי"ט כסלו וחנוכה הבע"ל.

מוחרז בזה שעק ע"ס – 50 שקל ששלח מכבר על שילוח חבילות, כיון ששולח ישר.

ב

מצילום האגרת. נדפסה בתשורה (רובינשטיין, תשס"א; קלמנסון, תשע"ב; קאָטלאַרסקי, תשע"ד).

מוה' שלמה שניאור זלמן: קצנלנבויגן, קלבלנד. אגרות נוספות אליו – לעיל אגרת הקודמת, ובהנסמן בהערות שם.

אחיו רפאל שמעון וב"ב: שהיו אז עדיין מעוכבים במדינת רוסיא. שילוח חבילות: למדינת רוסיא.

תוכן המאמר

מעלת תפלת אליעזר (גם לגבי תפלת משה ושלמה) שנענה טרם שכלה לדבר – כיון שתפלתו היתה קשורה עם יצחק, בחי' גבורה כפי שנמתקה בחסד, כמו גבורות גשמים, שאז ההמשכה היא במהירות יותר. – וטעם הצורך במהירות זו דוקא בנוגע לענין השידוך של יצחק רבקה – יובן ע"פ המבואר במארז"ל יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים, שזהו לפי שיחתן של עבדי אבות היא בענין שידוך יצחק ורבקה, שזהו כללות הענין דיחוד מ"ה וב"ן (מעלה ומטה, תורה ומצוות, נשמה וגוף) – לחבר את יצחק שהי' עולה תמימה, עם רבקה שנולדה בחוץ לארץ כשושנה בין החוחים, ע"ז שאברהם שלח את אליעזר לחוץ לארץ להביא את רבקה ליצחק.

ומזה למדים בנוגע לכללות העבודה כש"גלינו מארצנו", דלכאורה, למה עשה ה' ככה – שכבר הי' לעולמים שאברהם שלח את אליעזר לחו"ל כו', ושם נענה עוד טרם שכלה לדבר, ופעל שליחותו, ובמכ"ש וק"ו שכן הוא אצל כל אחד מישראל.

הוספה

א

בי"ה, כי מ"ח תשי"ד
ברוקלין

הרה"ח הווי"ח אי"א נוי"נ כו'
מוה"ר שלמה שי זלמן שי

שלום וברכה!

מאשרים בזה קבלת מכתבו מגי' חי. ותי"ח על הבשו"ט מבריאותו הטובה ואשר קבעו שעות לימוד וזמני התועדות במחנם עתה, ויה"ר מהשי"ת אשר הלוך ילך דבר זה בהתפשטות והצלחה הן בכמות והן באיכות, ובודאי למותר לעורר אותם שנכון וטוב ומוכרח להמשיך להלימוד וההתועדות גם אנשים שלע"ע אינם ראשם ורובם במחנה חב"ד, ואפילו כאלו שאפילו במעט אינם במחנה חב"ד, כי אין אתנו יודע עד מה אפילו בענינים הגלויים ועאכו"כ בסוד הנשמות.

מוסגי"פ העתק מכתב לאגודת נשי ובנות חב"ד ובודאי ישתדל שיתקבצו השייכים לזה אשר במחנם ולארגן גם שם אגודה כזו ולא להתפעל מזה אשר כמרז"ל כל התחלות קשות ובודאי יהי' בהצלחה.

ברכה לבריאות הנכונה, המחכה לבשו"ט

בשם כ"ק אדמו"ר שליטי"א

א

מוה"ר שלמה שי זלמן: קצנלנבורגין, קלעוולאנד. אגרות נוספות אליו — אג"ק ח"ב אגרת ד'כו, ובהנסמן בהערות שם. לקמן אגרת הבאה.

אין אתנו יודע עד מה: ע"פ תהלים עד, ט.

מכתב לאגודת נשי ובנות חב"ד: כנראה הכוונה לשיחה שנאמרה לנשי ובנות חב"ד — מוצאי שבת בראשית תשי"ד (נדפסה בתו"מ התועדויות ח"י — תשי"ד ח"א — ע' 139 ואילך. וש"נ), ונשלחה לכו"כ. וראה גם אג"ק ח"ח אגרת ב'ערב. ב'שיא. ובכ"מ. ולארגן גם שם אגודה כזו: בהמשך לזה, ראה אג"ק שם אגרת ב'שצט. כמרז"ל כל התחלות קשות: מכילתא ופרש"י יתרו יט, ה.

בס"ד. אור ליום ג', כ"ף מרחשון, ה'תשמ"ב

(הנחה בלתי מוגה)

ויהי' הוא טרם כלה לדבר וגו'.² ומביא כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בעל יום ההולדת במאמרו ד"ה זה דשנת תרנ"ט,³ דאיתא במדרש⁴, ג' הם שנענו במענה פיהם, אליעזר משה ושלמה. אליעזר דכתיב ויהי הוא טרם כלה לדבר והנה רבקה יוצאת. משה דכתיב⁵ ויהי ככלותו לדבר את הדברים האלה ותבקע האדמה. שלמה דכתיב⁶ וככלות שלמה להתפלל אל ה' ואש ירדה מן השמים. ומביא מ"ש במפרשי המדרש⁷, דעם היות שכולם נענו במענה פיהם, מ"מ, יש יתרון באליעזר לגבי משה ושלמה, שהם נענו ככלותם לדבר, היינו כשגמרו תפלתם, ואליעזר נענה טרם שכלה לדבר כו'. ועל זה שואל, שלכאורה אינו מובן, איך שייך לומר שתפלת אליעזר פעל יותר מתפלת משה ושלמה, שהוא נענה קודם שגמר תפלתו כו'. ולהעיר, שאף שאינו מבאר פרטי הקושיא, הרי זה מובן בפשטות, לפי שכללות ענין החיבור באופן שימושך מהעליון ביותר עד לתחתון ביותר (שנפעל ע"י התפלה), הרי זה בנקל ובמהירות יותר לאחרי ביטול הגזירה שעליונים לא ירדו למטה ותחתונים לא יעלו למעלה, שענין זה נפעל רק במ"ת⁸, שלאח"ז היתה תפלת משה ושלמה, משא"כ תפלת אליעזר היתה קודם מ"ת. ואעפ"כ, הנה לא זו בלבד ששלשתם נעשו תיכף לתפלתם, אלא ביניהם גופא יש יתרון אצל אליעזר דוקא, שנענה טרם כלה לדבר.

ב) ומבאר במאמר נקודת הביאור בדבר, שיש ב' אופנים בהמשכת הברכה מלמעלה למטה. אופן הא', שההמשכה היא דרך סדר השתלשלות, ובמילא הרי זה בסדר והדרגה. ואופן הב', שעד מהרה ירוץ דברו⁹, באופן שלמעלה ממדידה והגבלה, כולל גם מדידה והגבלה של זמן ומקום, ובמילא, מיד כשנפעל הענין למעלה, הרי זה נמשך תיכף

- 1) פרשתנו (חיי שרה) כד, טו — שיעור
- 2) לכמה ענינים דלקמן — ראה לקו"ש
- 3) סה"מ תרנ"ט ע' קיא ואילך.
- 4) ב"ר פ"ס, ד.
- 5) קרח טז, לא.
- 6) דברי הימים ב ז, א.
- 7) נזר הקדש (יעסנין, תע"ט) לב"ר שם.
- 8) תנחומא וארא טו. שמו"ר פ"ב, ג.
- 9) תהלים קמו, טו. וראה לקו"ת ס"פ קרח.

(מצרים), אבל אעפ"כ, מצד זה שהקב"ה הוא עצם הטוב, ומטבע הטוב להטיב⁸⁴, ה' יכול ליתן לבנ"י את הרכוש גדול גם מבלי שיהיו בגלות. אך הענין הוא, שלולי ענין הגלות ה' הרכוש גדול באופן של נהמא דכיסופא, ולכן הוצרך להיות ענין הגלות דוקא (החל מהגלות דירידת הנשמה מאיגרא רמה לכירא עמיקתא ועד לגלות כפשוטו), כדי שלאח"כ יצאו ברכוש גדול באופן שיהי זה הרכוש שלהם.

(ט) **ויה"ר** שעוד לפני גמר הדיבור, טרם כלה לדבר, בלימוד פרשת חיי שרה בכלל, ובמיוחד בשיעור חומש (משיעורי חת"ת) דיום זה, ועד"ז שאר השיעורים, ועד"ז גם מילוי השליחות של אברהם אוהבי, שמתבטאת בהנהגה מתוך אהבת ישראל, עי"ז שכל אחד לוקח על עצמו את השליחות לעסוק בהפצת היהדות בכלל והפצת המעיינות חוצה — הנה עוד טרם כלה לדבר יהי כבר הענין דהקרה לפני היום (ככל פרטי הענינים שבזה (כנ"ל ס"ז)), ועוד טרם כלה — בא משיח, "נצור", והולכים יחד עמו לארצנו הקדושה, ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה⁸⁵, ומוצאים אותה בשלימותה, ארץ ישראל לגבולותיה⁸⁶, ובאופן שזוהי הכנה קרובה לקיום היעוד⁸⁷ ירחיב ה' אלקיך את גבולך, והולכים בנערינו ובזקנינו ובבנותינו⁸⁸, שלימות העם, עם ישראל בשלימותו, ולוקחים עמהם הן תורה והן מצוות, הן נגלה דתורה והן נסתר דתורה, ביחד עם כל המצוות כולם, שלימות התורה, ובשמחה וטוב לבב, וכאמור, טרם כלה לדבר, במהרה בימינו ממש, בעגלא דידין.

ומיד למטה. וזהו ששלשתם (משה שלמה ואליעזר) נענו במענה פיהם, דכיון שהגיעו בתפלתם בבחי' שלמעלה מסדר השתלשלות, מצד שייכותם לקו האמצעי כו', לכן היתה ההמשכה באופן שלמעלה ממדידה והגבלה. ובזה גופא יש יתרון אצל אליעזר, כיון שתפלתו היתה קשורה עם יצחק, שגבורת יצחק היא ענין טוב — גבורה שנמתקה ע"י חסד (דאמתיק דינא בחסד¹⁰), שאז הרי זה ע"ד גבורות גשמים¹¹ וכיו"ב, שההמשכה היא באופן של תגבורת כו', שמבטלת את כל המדידות וההגבלות, ולכן ההמשכה מלמעלה למטה היא במהירות יותר כו' (עד כאן תוכן הביאור דמאמר הנ"ל).

אמנם גם לאחרי הביאור איך אפשר שתפלת אליעזר תפעל במהירות יותר מאשר תפלת משה ושלמה, אף שגם אצלם ה' באופן דעד מהרה ירוץ דברו, יש צורך לכאורה בתוספת ביאור, מהו הטעם שהענין שעליו התפלל אליעזר הוצרך להיות במהירות יותר מאשר הענינים שעליהם התפללו משה ושלמה. והיינו, שביאור הנ"ל מבאר רק את אפשריות הדבר (שאצל אליעזר יהי במהירות יותר מאשר אצל משה ושלמה), אבל אינו מבאר טעם הדבר שאפשריות זו נוצלה דוקא בענין שאודותיו התפלל אליעזר.

(ג) **ויובן** ע"פ המבואר במאמר נוסף של בעל יום ההולדת¹² (מיוסד על מאמרי רבותינו נשיאינו בלקוטי תורה¹³ ובאור התורה¹⁴ ובכמה דרושים¹⁵) בפירושו מארז"ל¹⁶ יפה שיחתן של עבדי בתי אבות מתורתן של בנים, שהרי פרשה של אליעזר כפולה בתורה (ב' וג' דפים), והרבה גופי תורה לא ניתנו אלא ברמיזה, שההסברה בזה היא, לפי שפרשה של אליעזר עוסקת בשידוך וחיבור של יצחק ורבקה, שבלשון ואותיות הקבלה הו"ע חיבור מ"ה וב"ן (כי יצחק הוא בחי' מ"ה, ורבקה היא בחי' ב"ן), מייץ עילאין ומייץ תתאין¹⁷, שזהו ענין כללי העולה על כולנה (והיינו, שאע"פ שגם הענינים שבתפלת משה ושלמה הם ענינים כלליים, אין זה מגיע לענין שבתפלת ובקשת אליעזר שהוא הכלל של כל

(15) ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ג.

ח"א ע' לו ואילך. תורת חיים פרשתנו קלה,

א ואילך. מאמרי אדמו"ר הצ"צ (הנחות) שם

ע' שיד ואילך.

(16) ב"ר פ"ס, ח. פרש"י פרשתנו כד, מב.

(17) ראה קהלת יעקב מערכת זיווג.

(10) זח"ב קלז, א.

(11) תענית ב, א. וראה לקו"ת ואתחנן יג,

ג. ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי פא, ד.

(12) ד"ה דרש ר' שמלאי תר"ס (סה"מ

תר"ס ע' ל ואילך).

(13) ברכה צו, סע"ג ואילך.

(14) פרשתנו קנז, ב ואילך.

(85) עקב יא, יב.

(86) ע"פ מסעי לד, א.

(87) פ' ראה יב, כ ובספרי.

(88) בא י, ט.

(84) ראה עמק המלך שער א (שער

שעשועי המלך רפ"א). תניא שער היחוד

והאמונה פ"ד. וראה הערת כ"ק אדמו"ר

שליט"א במאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים

ע' ה.

הענינים הכלליים), להיותו כללות החיבור של מעלה ומטה, כללות החיבור של תורה ומצוותי, וכללות החיבור של נשמה וגוף, שהם בדומה לבחי' מ"ה וב"ן (כמבואר בכ"מ ומובן גם בפשטות).

ד) **וביאור** הענין, דהנה, כללות החידוש דמ"ת הו"ע חיבור עליונים ותחתונים (כנ"ל שבמ"ת בטלה הגזירה כו'), שגשמיות העולם יהי' כלי לאלקות, והיינו, שאע"פ שגם לפני מ"ת הי' לימוד התורה וקיום המצוות, מ"מ, הדבר הגשמי שבו נתקיימה המצוה לא נעשה חפץ של קדושה, כדמוכח מהסיפור של אליעזר עבד אברהם גופא, שאברהם אמר לו שים נא ידך תחת ירכי ואשביעך גו'¹⁸, ומפרש רש"י, לפי שהנשבע צריך שיטול בידו חפץ של מצוה כו', ואז לא הי' חפץ של מצוה מלבד המילה. ובמצות מילה גופא (שהיתה אצל אברהם בדוגמת המצוות שלאחרי מ"ת)¹⁹, הנה הפעולה בגילוי בעולם לשמש בתור חפצא של מצוה, היתה בקשר לנישואי יצחק ורבקה.

ובפרטיות יותר, הרי זה גם החילוק בין תורה למצוות. דהנה, ענין התורה הוא באופן של המשכה מלמעלה למטה, כמ"ש²⁰ מן השמים השמעתם קולך. ואילו ענין המצוות הוא דוקא למטה בעולם (לא בג"ע, כמבואר בכ"מ²¹ בנוגע לחילוק בין תורה למצוות), שבו לוקחים דבר גשמי ומעלים אותו לעשותו ענין של מצוה — צוותא²² וחיבור עם רצון העליון, ולמעלה מזה — עם בעל הרצון. ונוסף לזה ישנו גם החיבור של תורה ומצוות לעשותם ענין אחד, ובפשטות, שכדי לידע כיצד לקיים מצוה, צ"ל תחילה ענין התורה וההוראה²³ שע"ז ידע כיצד נעשה קיום המצוה. ועד"ז לאידך, כמארז"ל²⁴ כל האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו, אלא צריך להיות גם גמילות חסדים²⁵, שכולל גם עבודת התפלה, דכתיב²⁶ גומל נפשו איש חסד (כדאיתא בגמרא במסכת שבת²⁷), שצריכה להיות קודם לימוד התורה, שזהו"ע תפלת

חסדים כו'⁷⁰, ולכן, ויקוד האיש וישתחוה לה' ויאמר ברוך ה' וגו'⁷¹, כיון שראה שנפעל הענין כו'. ומזה מובן במכ"ש וק"ו בנוגע לכל אחד אחד מישראל — שהרי אברהם מג' האבות, וממנו מקבל בירושה כל אחד מישראל עד סוף כל הדורות, ועד שזהו באופן שעומד במקום המוריש⁷², בדוגמת עבד אברהם⁷³, שהעבד אינו מציאות בפני עצמו, וכל מציאותו היא מציאות האדון⁷⁴ (שבענין זה הרי זה בדוגמת יורש ומוריש), ועאכ"כ יורשו של אברהם — בן, ובן יחיד, כתורת הבעש"ט⁷⁵ שכל אחד מישראל הוא כמו בן יחיד אצל הקב"ה (ככל אריכות הפרטים שבזה) — שלא זו בלבד שבשעה שמתפלל אזי נענה תיכף ומיד, באופן דער מהרה ירוץ דברו, אלא יתירה מזה, שעוד טרם כלה לדבר מתקיים כבר הענין דהקרה נא לפני היום, הקרה דייקא, כפירוש התרגום (שהובא בפרש"י⁷⁶): זמין, היינו, שהקב"ה נותן לו במזומן כו', ולפני דייקא, פנים (של בני"י) בפנים (של הקב"ה)⁷⁷, והיום דייקא, כדאיתא במדרש⁷⁸ שמדגיש את ענין המהירות, והיינו, שביום זה גופא אין צורך להמתין אריכות זמן, כיון שזה נעשה עוד טרם כלה לדבר.

ח) **ויש** להוסיף בביאור ההדגשה דטרם כלה לדבר, דלכאורה אינו מובן, מהו הצורך בהתחלת דיבורו, הרי זה יכול להיות באופן דטרם יקראו ואני אענה⁷⁹. אך הענין הוא, שרצונו של הקב"ה שיהי' מענה פיו (נענו במענה פיהם), כדי שלא יהי' נהמא דכיסופא⁸⁰, אלא קב שלוי⁸¹, עכ"פ אצבע קטנה שלו (כלשון הידוע⁸²). וכאשר נותן אצבעו הקטנה ומתחיל להתפלל, שוב אינו צריך להמתין עד שיסיים את תפלתו, כיון שנענה עוד טרם כלה לדבר.

וזהו גם הביאור בנוגע לכללות ענין הגלות (כנ"ל ס"ז), דלכאורה, הן אמת שאחרי כן יצאו ברכוש גדול⁸³ (כפי שהי' בימי צאתך מארץ

(70) פרש"י שם, יד.

(71) שם, כ"כ.

(72) ראה שו"ת צפע"נ דווינסק ח"א

סקי"ח. ווארשא ח"ב סקי"ח. ועוד.

(73) ראה גם שיחת ש"פ תולדות תשמ"ח

(התוועדות תשמ"ח ח"א ע' 498 ואילך).

(74) ראה פסחים פח, ב. רשב"א קידושין

כג, ב. וראה המשך תרס"ו ע' תטז. ע' תכז.

ע' תלא.

(75) כתר שם טוב הוספות סימן קסז. וש"נ.

(76) מסעי לה, יא.

(77) ואתחנן ה, ד.

(78) ראה תורה שלמה עה"פ (אות עט).

(79) ישעי' סה, כד.

(80) ראה ירושלמי ערלה פ"א ה"ג. לקו"ת

צו ז, ריש ע"ד.

(81) ראה ב"מ לח, א.

(82) ראה קה"ר בתחילתו. שהש"ר פ"א,

ד.

(83) לך לך טו, יד.

(18) פרשתנו שם, ב.

(19) ראה לקו"ש ח"ה ע' 88 ואילך

ובהנסמן שם.

(20) נוסח ברכת שופרות במוסף דר"ה —

ע"פ ואתחנן ד, לו.

(21) ראה סהמ"צ להצ"צ טו, ב. לקו"ש

חט"ו ע' 141. וש"נ.

(22) לקו"ת בחוקותי מה, ג.

(23) ראה רד"ק לתהלים יט, ח. ספר

השרשים להרד"ק ערך ירה.

(24) יבמות קט, ב.

(25) ראה לקו"ת פ' ראה כג, ג. וראה

סה"מ תש"ח ע' 266. וש"נ.

(26) משלי יא, יז.

(27) קכו, ב (ה"ני נמי בהני שייכיי,

ובפרש"י: "הכנסת אורחים וביקור חולים

היינו גמילות חסדים, ועיון תפלה היינו בכלל

גמילות חסדים וכיו"צ).

— ואכן נפעל — ע"י תפלת ובקשת אליעזר הוא הכלל של כל הענינים הכלליים, כמבואר בארוכה בדרושים הטעם שדוקא פרשה זו הוכפלה בתורה, אע"פ שבכל מצוה ישנו הענין דיחוד מ"ה וב"ן, כיון שהשידוך והיחוד של יצחק ורבקה הוא כללות הענין דיחוד מ"ה וב"ן, כנ"ל.

ז) **ומזה** יש ללמוד הוראה בעבודה במעשה בפועל (שהוא העיקר, נזכרים ונעשים⁶³). דהנה, כשדורשים מבנ"י לעסוק בכל ענינים הנ"ל (עניני תומ"צ שכללותם הו"ע יחוד מ"ה וב"ן, כנ"ל בארוכה), ודוקא באופן שעבדת את הוי' אלקיך בשמחה ובטוב לבב⁶⁴, הנה תיכף כשנזכרים (ווען מ'גיט זיך אַ כאַפּ) [ובעצם לא צריך כלל להזכר (כאַפּן) על זה, כיון שחיים במעמד ומצב זה] שנמצאים בחוץ לארץ, במעמד ומצב דגלינו מארצנו⁶⁵ [כפי שאומרים אפילו בנ"י שדרים בגשמיות כפשוטו בא"י, כיון שאין זה דומה כלל וכלל למעמד ומצב שהי' קודם שחרב ביהמ"ק, ועאכו"כ אלו שנמצאים בחו"ל], והיינו, שנוסף על כללות ירדת הנשמה בגוף, מאיגרא רמה לבירא עמיקתא⁶⁶, שזהו גם ענין של גלות (כפי שמבאר רבינו הזקן בתניא באגה"ק⁶⁷), ניתוסף עוד ענין של גלות, גלות לאחרי גלות, וגלות בתוך גלות, חושך כפול ומכופל, ובפרט החושך כפול ומכופל שבסוף זמן הגלות בעקבתא דמשיחא — נשאלת השאלה, היתכן, למה עשה הוי' ככה.

והביאור בזה, ע"פ הסיפור דאליעזר עבד אברהם, שכבר הי' לעולמים, שאברהם שהי' תכלית החסד [אפילו לערביים (כנ"ל ס"ה)], ועאכו"כ לכל אחד ישראל, אפילו כשעורך חשבון צדק בנפשו ומתחיל לחשוב אם הוא ראוי לכך אם לאו], שלח את אליעזר עבדו לחוץ לארץ, מבלי הבט על גודל הירידה שבדבר כו', בגלל שהי' צורך לפעול הענין דיחוד מ"ה וב"ן, כנ"ל בארוכה. אמנם, ענין זה הי' באופן שכאשר אליעזר התפלל וביקש הקרה נא לפני היום⁶⁸, אזי נתקיימה בקשתו באופן שעוד טרם כלה לדבר והנה רבקה יוצאת גו' ותורד כדה על ידה ותשקהו גו' ותשאב לכל גמליו⁶⁹, שעיי"ז ידע אליעזר שהיא גומלת

אוא"ס שלמעלה מהשתלשלות, שהמשכה משם היא באופן ד"עד מהרה ירוץ דברו" (א).
(כנ"ל ס"ב), עיי"ש בארוכה (המו"ל).
(63) לשון הכתוב — אסתר ט, כח. וראה רמ"ז בספר תיקון שובבי"ם. הובא ונתבאר בספר לב דוד להחיד"א פכ"ט.
(64) תבוא כת, מז. וראה תניא פכ"ו (לג), (א).
(65) נוסח תפלת מוסף דיו"ט.
(66) לשון חז"ל — חגיגה ה, ב.
(67) ס"ד.
(68) פרשתנו כד, יב.
(69) שם, ט"כ.

סמוכה למטתי²⁸. וזהו גם מה שלימוד התורה צ"ל באופן דברכו בתורה תחלה (כדי שהתורה תפעל בנין הארץ, ושלילת הענין דאבדה הארץ)²⁹, והרי ענין הברכה בפשטות הו"ע של מצוה, כיון שברכת המצוות היא חלק מהמצוה. ובפשטות יותר, שכדי לידע מהתורה כיצד לקיים מצוה — שבשביל זה צריך ללמוד מה שהתורה אומרת לו, ולא להיפך, שרוצה להכניס בתורה את הרצון שלו³⁰ — צ"ל ההקדמה דנפשי כעפר (מוצב ארצה³¹) לכל תהי"ז³², שעיי"ז נעשה אח"כ פתח לבי בתורתך³², לקבל את התורה כפי שהתורה מתגלה אליו (ואז הלימוד הוא באופן שמגלה פנים בתורה כהלכה). והרי הענין דנפשי כעפר הוא מטה מטה ביותר, ודוקא עיי"ז נעשה במעמד ומצב דמאן מלכי רבנן³³, שמתעלה למעלה מהמציאות של כל הענינים שמסביבו וכל העולם כולו. וכמו"כ ישנה גם פעולת מעשה המצוות בלימוד התורה, כמבואר בארוכה בהמשך תרס"ו³⁴ (לבעל יום ההולדת), שכדי שלאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא³⁵, צריך לידע ולהתבונן שזהו ענין שנוגע להלכה במעשה בפועל, שאז הרי זה חודר אותו (עס נעמט אים דורך) עד שאוחזת אותו רעדה (ער הויבט זיך אָן טרייסלען) שמא יעשו דבר בפועל על יסוד דבריו, ומי יודע אם כיון כו', ודוקא מצד היראה וביטול רצון ושכל עצמו, נעשה לימודו באופן ששכלו הולך בדרך הישר, עד שמסיק את המסקנא הנכונה והאמיתית.

ועד"ז בנוגע ליחוד של הנשמה והגוף. דהנה, כללות העבודה של ישראל בקיום התומ"צ — שזוהי תכלית בריאת העולם, שהרי כל אחד מישראל חייב לומר בשבילי נברא העולם³⁶, וכמארז"ל³⁷ שהעולם נברא בשביל ישראל, שקדמו לעולם³⁸, ועד שקדמו גם לתורה, כמובא בדרושי חסידות³⁹ מתנא דבי אליהו⁴⁰ בנוגע לתורה וישראל (שהם מהדברים שקדמו לעולם), מי קדם למי, אני אומר ישראל קדמו, שהרי בתורה נאמר צו את בני ישראל דבר אל בני ישראל — הנה נתנית התורה

(28) ברכות ה, ב. וראה לקו"ת ברכה שם, ב.
(29) ירמ"י ט, יא. ב"מ פה, ב. נדרים פא, א ובר"ן שם. בי"ח לטור או"ח סמ"ז ד"ה ומ"ש דאמר).
(30) ראה גם אגרות-קודש אדמו"ר מהוריי"צ חט"ו ע' קנה.
(31) לשון הכתוב — ויצא כת, יב. וראה זהר ח"א רסו, ריש ע"ב. ח"ג שו, ריש ע"ב. תקו"ז תמ"ה (פג, א).
(32) נוסח "אלקי נצור" בסוף תפלת העמידה. וראה לקו"ת במדבר טו, ריש ע"ג.
(33) ראה גיטין סב, סע"א.
(34) ע' תקטו ואילך. ע' תקלה ואילך.
(35) ראה יומא כו, א.
(36) משנה סנהדרין לו, סע"א.
(37) פרש"י ורמב"ן בראשית א, א.
(38) ב"ר פ"א, ד.
(39) סה"מ תרנ"ט ע' יח.
(40) רבה — פי"ד. וראה ב"ר שם.

לבניי (צו את בני ישראל דבר אל בני ישראל) בשלימותם היתה במ"ת (אף שגם לפני"ז הי' לימוד התורה וקיום המצוות, כנ"ל), והרי הענין דמ"ת קשור עם ילוד אשה⁴¹, בשר ודם, נשמה בגוף דוקא.

ה) **וע"פ** הנ"ל מובן שכללות ענין העבודה דקיום התומ"צ הו"ע יחוד מ"ה וב"ן, שענין זה ישנו בכל מצוה. אבל באופן כללי, הרי זה מודגש בשידוך של יצחק ורבקה (עוד יותר מאשר אצל אברהם ושרה⁴²), שהוא כללות החיבור דמ"ה (מעלה) וב"ן (מטה). והענין בזה, דהנה, בענין של שידוך בין שני אנשים, יש שייכות ביניהם עוד קודם שנשתדכו זל"ז, אבל בנוגע ליצחק ורבקה מודגש ריחוק הערך שביניהם, שהרי יצחק הי' עולה תמימה⁴³, ואילו רבקה נולדה בחוץ לארץ, כשושנה בין החוחים⁴⁴, כך, שאצלה מודגש ביותר מעלת העבודה מצד עצמה כו'.

ובפרטיות יותר הנה השידוך של יצחק ורבקה הי' לאחרי שיצחק הי' כבר בתכלית העילוי⁴⁵, והיינו, שאין זה כמו השידוך של אברהם ושרה שהי' לפני שאברהם הגיע לדרגתו הנעלית, שהרי ע"פ המבואר במדרשי חז"ל⁴⁶ אודות דרגתו של אברהם בהיותו בן ארבעים ולאח"ז בן מ"ח וכו', עולה החשבון שהי' זה לאחרי השידוך עם שרה⁴⁷. ועאכו"כ בנוגע לענינים שנתפרשו בתורה בנוגע למעלת אברהם, כמו ויקרא שם בשם ה' א"ל עולם⁴⁸, שהי' זה לאחרי שאברהם ושרה היו כבר ביחד. משא"כ השידוך של יצחק ורבקה הי' כאשר יצחק הי' כבר לאחרי העקדה, והיינו, שנוסף לכך שהי' אצלו ענין המילה, נוסף על העילוי שהי' אצל יצחק ע"י מצות המילה, בריתי בבשרכם לברית עולם⁴⁹, ניתוסף אצלו העילוי הנפלא (דער געוואלדיקער עילוי) של ענין העקדה, כמובן אפילו בפשטות, לפשוטי עם, גודל העילוי שניתוסף אצל יצחק לאחרי שנעקד על גבי המזבח נוסף לכך שהליכתו לעקדה היתה בשמחה גדולה, כפי שמפרש רש"י⁵⁰ מ"ש וילכו שניהם יחדיו, שגם לאחרי שהבין יצחק

(41) שבת פח, ב.
 (42) ראה גם סה"מ שבהערה 12 (ע' לג),
 ש"יחוד אברהם ושרה הוא ג"כ יחוד מ"ה וב"ן, אמנם הוא בבחי' מקיף לבד, אמנם ע"י יצחק דוקא נמשך המשכת שם מ"ה בבחי' פנימיות לברר את הב"ן כו".
 (43) ב"ר פס"ד, ג. פרש"י תולדות כה, כו.
 כו, ב.
 (44) שה"ש ב, ב. ב"ר פס"ג, ד.
 (45) ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן שבהערה 15.
 (46) ב"ר פ"ל, ח. רמב"ם הל' ע"ז פ"א ה"ג. וראה לקו"ש ח"כ ע' 14 ואילך.
 (47) ראה הנסמן בלקו"ש שם ע' 96 הערה 58.
 (48) וירא כא, לג.
 (49) לך לך יז, יג.
 (50) וירא כב, ו.

שהוא הולך לישחט, הלכו שניהם יחדיו, בלב שוה (ואדרבה, יצחק זירז את אברהם כו'⁵¹), שלכן, על כל צעד ושעל מזכירים בתפלות ישראל את ענין העקדה, ולא רק בר"ה, בנוסח ועקידת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכור⁵², אלא בכל יום ויום אומרים כבר בתחילת התפלה פרשת העקידה, ובימות החול (בימים שאומרים תחנון) מוסיפים לפני"ז וגם לאח"ז בקשת תחנונים בענין זה. ועאכו"כ ע"פ המבואר ענין העקדה בפנימיות התורה⁵³, גם במאמרי בעל יום ההולדת⁵⁴.

ולכן כשהוצרך להיות שידוך בין שנים כמו יצחק ורבקה, הרי מובן אפילו בפשטות גודל מעלת הדבר, וזהו גם ביאור הטעם למה יצא אליעזר מארץ ישראל, ארץ הקודש [שאפילו בזמן ההוא היתה כבר ארץ ישראל בקדושתה, שלכן נאמר ליצחק — שבשבילו יצא אליעזר לחוץ לארץ — גור בארץ הזאת, שאתה עולה תמימה ואין חוצה לארץ כדאי לך⁵⁵], והלך בגלות לחוץ לארץ, אף שזוהי ירידה עצומה (א' געוואלדיקע ירידה), ויתירה מזה, שהירידה לילך לחו"ל היתה (בפשטות הדברים, ומזה מובן גם בפנימיות הדברים) בשליחותו של אברהם אבינו, אחד הי' אברהם⁵⁶ [אף שאברהם הי' תכלית החסד, כמ"ש⁵⁷ אברהם אוהבי, והי' גומל חסד לכל באי עולם, אפילו ערביים⁵⁸, ועאכו"כ בנוגע לדמשק אליעזר, שדולה ומשקה מתורת רבו⁵⁹, ועאכו"כ בקשר לענין שממנו צריך להיבנות כל עם ישראל, עי"ז שביצחק יקרא לך זרע⁶⁰, ועד לאופן שהרבה ארבה את זרעך⁶¹] — שכל זה הוצרך להיות בשביל גודל מעלת כללות ענין יחוד מ"ה וב"ן שנעשה ע"י שידוך כזה דוקא.

ו) **וי"ל** שזהו גם הביאור מדוע הוצרכו לנצל את הענין דטרם כלה לדבר דוקא בענין שעליו התפלל אליעזר, ולא בענינים שעליהם התפללו משה ושלמה, כיון⁶² שהענין שהי' צריך להיות נפעל

(51) ראה ב"ר פני"ו, ח. פיוט "אם אפס רבע הקן" בסליחות לצום גדלי'.
 (52) מוסף לר"ה (סיום ברכת זכרונות).
 (53) ראה — לדוגמא — תו"א תולדות יז, ג. לקו"ת ואתחנן ח, ב. דרושי ר"ה נח, ב.
 (54) ראה סה"מ תרס"ט ע' רמב ואילך. ועוד.
 (55) תולדות כו, ב ובפרש"י.
 (56) יחזקאל לג, כד.
 (57) ישע"י מא, ח.
 (58) ראה ב"מ פו, ב.
 (59) ראה לקו"ש שבהערה 2, שמהירות ההשפעה ועד לאופן ד"טרם כלה לדבר" היא מצד הדביקות וההתאחדות של המקבל עם הנותן. וענין זה מודגש יותר בתפלת אליעזר בנוגע לשידוך של יצחק ורבקה, שזהו כללות ענין התומ"צ, כיון שישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד, ועי"ז נעשה גם העולם (יש הנברא) מיוחד עם אלקות ממש, שזהו דוקא מצד